

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ PRAVIENIŠKIŲ PATAISOS NAMUS-ATVIRAJĄ KOLONIJĄ

2022-11-16 Nr. 4D-2022/1-971
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2022 m. rugpjūčio 17 d. gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos (toliau vadinama – Pravieniškių PN-AK) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su socialinės rehabilitacijos vykdymu, užimtumo užtikrinimu, skundų ir prašymų nagrinėjimu (toliau vadinama – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodo:

2.1. Pareiškėjas buvo paskirtas į 16-ą būrį, kuriame nuteistiesiems siūloma tik viena užimtumo programa, skirta katalikams, o jis yra sentikis. Daug kartų Pareiškėjas kreipėsi į administraciją dėl kuo didesnio nuteistųjų užimtumo organizavimo, buvo net sukūręs savo užimtumo programą, bet ją vykdyti leido neilgai, o galiausiai jokio užimtumo administracija ir vėl nesūlė;

2.2. 2021 m. gruodžio mėnesį Pareiškėjas kreipėsi su prašymu įdarbinti. Pravieniškių PN administracija žodžiu paaiškino, kad laisvų darbo vietų II-ame sektoriuje nėra, todėl pasiūlė rašyti prašymą dėl perkėlimo į III-įjį sektorių;

2.3. Pareiškėjas parašė prašymą dėl perkėlimo į III-įjį sektorių, tačiau sulaukė atsakymo, kad nėra laisvų vietų ir jo perkelti negali;

2.4. neaišku, kodėl 16-o būrio nuteistieji laikomi drausmės grupės sąlygomis, nors nepriklauso šiai grupei, neaišku, kodėl visą parą jie yra užrakinami kameroje, išskyrus pasivaikščiojimo laiką, kodėl nevykdoma socialinė rehabilitacija ir negalima dirbti;

2.5. nerengiami dokumentai dėl jo lygtinio paleidimo.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2022 m. rugpjūčio 30 d. raštu Nr. 4D-2022/1-971/3D-1912 kreipėsi į Pravieniškių PN-AK, prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2022 m. rugsėjo 26 d. Seimo kontrolierė gavo Pravieniškių PN-AK 2022 m. rugsėjo 26 d. raštą Nr. 14-13121. Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose nurodoma:

4.1 „Nuteistasis X į Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos Antrąjį sektorių atvyko 2021 m. lapkričio 26 d. ir Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos direktoriaus 2021 m.

lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 2-2491 „Dėl nuteistųjų, atliekančių bausmę Antrajame sektoriuje, skyrimo į būrius“ buvo paskirtas į 10-o būrio 4-ą brigadą. Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos direktoriaus 2021 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. 2-2653 „Dėl nuteistųjų, atliekančių bausmę Antrajame sektoriuje, skyrimo į būrius“ buvo paskirtas į 16-ą būrį, kuriame bausmę atlieka iki rašto pateikimo.“

4.2. „Nuteistasis X 2021 m. gruodžio 10 d. atsisakė gyventi Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos direktoriaus 2021 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 2-2491 „Dėl nuteistųjų, atliekančių bausmę Antrajame sektoriuje, skyrimo į būrius“ paskirtame būryje, nurodydamas, jog 10-ame būryje jam yra pavojinga gyventi, todėl buvo izoliuotas, siekiant išvengti galimo konflikto tarp nuteistųjų.“

4.3. „Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos Antrojo sektoriaus 16-ame būryje laisvės atėmimo bausmę atliekantys nuteistieji, negali atlikti jiems paskirtos laisvės atėmimo bausmės su kitais nuteistaisiais, kadangi dažniausiai turi įvairaus pobūdžio problemų, dėl kurių nesugeba (negali) adaptuotis kituose būriuose, todėl siekiant užtikrinti jų saugumą laisvės atėmimo bausmę atlieka izoliuoti nuo kitų nuteistųjų.“

4.4. „Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos Antrojo sektoriaus 16-ame būryje laisvės atėmimo bausmę atlieka lengvosios, paprastosios bei drausmės grupės sąlygomis laikomi nuteistieji, kurie gyvenamose patalpose suskirstyti pagal priskyrimą grupėms. Atsižvelgiant į jų priskyrimą grupėms yra taikomas Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso antrojo skirsnio nuostatos [...]“

4.5. „16-o būrio nuteistieji gali dalyvauti įvairaus pobūdžio pozityvaus užimtumo veiklose (priemonėse), t. y. skaityti knygas, tenkinti dvasinius religinius poreikius. Nuteistiesiems teikiama pagalba sprendžiant asmenines ir socialines problemas, su jais nuolat individualiai dirba Resocializacijos skyriaus specialistai ir psichologai, kiti administracijos darbuotojai. Resocializacijos skyriaus specialistai užimtumui veda įvairaus pobūdžio užsiėmimus: įvairius sportinius turnyrus, skaito paskaitas įvairiomis tematikomis.“

Pravieniškių PN-AK administracija informavo, kad Pareiškėjas nuo 2021 m. lapkričio 26 d. iki informacijos pateikimo dienos dalyvavo šiose pozityvaus užimtumo priemonėse:

1. Socialinių įgūdžių lavinimas „Lavinu iškalbą“ – 2022-01-26;
2. Seminaras-diskusija „Ar galime rasti tobulybės kelią“ (tęstinis) – 2022-01-28, 2022-02-11;
3. Individualios užduotys 16 būriui – kryžiažodžiai – 2022-03-10;
4. Filmo peržiūra „Pašėlę papai Bostone“ – 2022-03-14;
5. Seminaras-diskusija „Fizinis aktyvumas žmogaus savijautai“ – 2022-03-17;
6. Rankdarbių veikla. Origami – nuo 2022-03-25 iki 2022-06-30;
7. Socialinių įgūdžių ugdymo veiklos „vaizdų interpretavimas“ – 2022-05-12;
8. „Look at the stars“ koncertas – 2022-05-11;
9. Socialinių įgūdžių lavinimas „Aš atsakingas už savo emocijas“ – 2022-05-20;
10. Kultūrinė veikla „Katino svajonė“ (tęstinis) – 2022-07-08;
11. Seminaras-diskusija „Ar galime rasti tobulybės kelią“ (tęstinis) – 2022-04-22, 2022-06-03, 2022-07-15, 2022-08-26.

4.6. „Nuteistasis X 2022 m. liepos 10 d. kreipėsi į administraciją dėl pozityvaus užimtumo taikymo minėtam nuteistajam“.

Pravieniškių PN-AK administracija 2022-08-02 atsakyme Pareiškėjui išsamiai išaiškino resocializacijos paskirtį, tikslus, formas. Pareiškėjui buvo suteikta informacija apie Antrajame sektoriuje vykstančius užsiėmimus, seminarus, sporto turnyrus ir kitas veiklas.

Pareiškėjo individualus socialinės reabilitacijos planas buvo sudarytas 2021-11-30, Pareiškėjas su planu buvo supažindintas pasirašytinai, vėliau planas buvo papildytas numatant papildomas socialinės reabilitacijos priemones, Pareiškėjas su papildymu vėl buvo supažindintas pasirašytinai.

4.7. „Nuteistasis X į pataisos įstaigą dėl įsidarbinimo kreipėsi 2022 m. gegužės 9 d. prašymu reg. Nr. 71(16)291, atsakymas buvo įteiktas 2022 m. birželio 10 d. reg. Nr. 7-3131“.

Pravieniškių PN-AK administracija atsakyme dėl įdarbinimo Pareiškėjui išaiškino BVK 130 straipsnio turinį ir nurodė, jog „Antrojo sektoriaus Turto valdymo skyriaus komendantas informavo, kad 16 būrio patalpose laisvų darbo vietų ūkio aptarnavimo brigadoje šiuo metu nėra. Atsiradus laisvai darbo vietai Jums gali būti pasiūlytas darbas.“ Pareiškėjui paaiškinta atsakymo apskundimo tvarka.

4.8. „Nuteistasis X 2021 m. gruodžio 6 d. raštu kreipėsi dėl perkėlimo iš Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos Antrojo sektoriaus į Trečiojo sektorių, tačiau perkeltas nebuvo“.

Pravieniškių PN-AK administracija 2021-12-14 atsakyme Pareiškėjui nurodė, kad jis nebus perkeltas į Trečiąjį sektorių dėl vietų trūkumo.

4.9. „Nuteistasis X 2022 m. liepos 6 d. kreipėsi į pataisos įstaigos administraciją dėl galimybės užsiimti individualia veikla, tačiau pradėjus nagrinėti prašymą 2022 m. liepos 29 d. nuteistasis raštu nurodė, kad atsakymo nereikia, todėl 2022 m. rugpjūčio 10 d. nuteistojo prašymo dėl individualios veiklos suteikimo vykdymo nagrinėjimas buvo nutrauktas.“

Pareiškėjas prašė leisti vykdyti veiklą, susijusią su kūno kultūra, tačiau prašymo nagrinėjimo metu paaiškėjo, kad nebegalioja jam išduotas Kūno kultūros ir sporto veiklos leidimas, todėl Pareiškėjas prašė nutraukti prašymo nagrinėjimo procedūrą.

4.10. Pareiškėjas 2022-08-16 kreipėsi į Pravieniškių PN-AK administraciją, prašydamas pradėti ruošti dokumentus dėl jo lygtinio paleidimo. Pravieniškių PN-AK administracija 2022-08-19 pateikė atsakymą, kuriame išsamiai paaiškino lygtinio paleidimo sąlygas, bei nurodė, kad jis negali būti teikiamas lygtiniam paleidimui, nes turi galiojančią drausminę nuobaudą. Pareiškėjui buvo išaiškinta atsakymo apskundimo tvarka.

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

5. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (BVK):

111 straipsnis „Pataisos įstaigų režimo paskirtis ir nuteistųjų pataisos priemonės“ – „1. Pagrindinė pataisos įstaigų režimo paskirtis – padėti įgyvendinti nuteistųjų pataisos priemones ir užtikrinti pataisos įstaigų saugumą. 2. Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų pataisos priemonės yra socialinė rehabilitacija ir užimtumas“;

112 straipsnis „Pataisos įstaigų režimas ir pagrindiniai jo reikalavimai“ – „1. Režimas – tai diferencijuotų laisvės atėmimo bausmės vykdymo sąlygų ir šią bausmę atliekančių nuteistųjų elgesio taisyklių visuma. 2. Pagrindiniai pataisos įstaigų režimo reikalavimai yra šie: būtinas nuteistųjų izoliavimas ir nuolatinė jų priežiūra; reikalavimas nuteistiesiems tiksliai ir nenukrypstamai atlikti savo pareigas; skirtingų laikymo sąlygų sudarymas atsižvelgiant į nuteistojo padaryto nusikaltimo pavojingumą ir pobūdį, nuteistojo asmenybę ir elgesį bausmės atlikimo metu. [...]“;

130 straipsnis „Nuteistųjų įtraukimo į užimtumą darbine veikla tvarka“ – „1. Kiekvienas laisvės atėmimo bausmę atliekantis nuteistasis, nedirbantis darbo už pataisos įstaigos arba nuteistųjų darbinę veiklą organizuojančios įstaigos teritorijos ribų, privalo užsiimti pataisos įstaigos pasiūlyta darbine veikla ir taip prisidėti prie jo išlaikymo pataisos įstaigoje sąnaudų sumažinimo. Nuteistųjų įtraukimo į darbinę veiklą tvarką nustato Kalėjimų departamento direktorius. [...] 3. Konkreti darbinė veikla nuteistajam parenkama, kiek tai įmanoma, atsižvelgiant į jo darbingumą, įgytą profesiją ar specialybę, turimus darbo įgūdžius, darbo patirtį ar kvalifikaciją. Pataisos įstaiga arba nuteistųjų darbinę veiklą organizuojanti įstaiga turi siekti, kad nuteistųjų darbinės veiklos pobūdis būtų reguliariai keičiamas ir nuteistieji įgytų įvairių darbo įgūdžių, taip pat kad darbinės veiklos atlikimo laikas netrukdytų nuteistiesiems vykdyti socialinės rehabilitacijos plane nurodytas priemones. 4. Neturintys teisės išvykti už pataisos įstaigos ribų be sargybos arba be palydos nuteistieji darbine veikla gali užsiimti tik pataisos įstaigos arba nuteistųjų darbinę veiklą organizuojančios įstaigos

teritorijoje, išskyrus šio straipsnio 5 dalyje nustatytą išimtį. Paprastai šie nuteistieji užsiima pataisos įstaigos ūkio priežiūros, nuteistųjų buities sąlygų gerinimo, pataisos įstaigos ar nuteistųjų darbinę veiklą organizuojančios įstaigos teritorijos ar jų aplinkos tvarkymo, produkcijos gamybos veiklomis. Konkrečią darbinę veiklą atlikti už pataisos įstaigos arba nuteistųjų darbinę veiklą organizuojančios įstaigos teritorijos ribų šioje dalyje nurodytiems nuteistiesiems leidžiama tik užtikrinus jų apsaugą ir priežiūrą. Trumpesnes kaip vienerių metų laisvės atėmimo bausmes atliekantys nuteistieji produkcijos gamybos veikla paprastai neužsiima.“;

136 straipsnis „Socialinės rehabilitacijos organizavimas“ – „1. Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų socialinę rehabilitaciją organizuoja Kalėjimų departamentas, įgyvendina pataisos įstaigų administracijos, įtraukdamos į šią veiklą valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, organizacijas, asociacijas, religines bendruomenes ir bendrijas, kitus juridinius asmenis ar jų padalinius ir savanorius. 2. Pataisos įstaigos gali Lietuvos Respublikos savanoriškos veiklos įstatymo nustatyta tvarka kompensuoti asociacijoms, religinėms bendruomenėms ir bendrijoms, kitiems juridiniams asmenims (išskyrus valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas) ar jų padaliniams ir savanoriams su savanoriška veikla įgyvendinant nuteistųjų socialinę rehabilitaciją susijusias išlaidas.“;

137 straipsnis „Socialinės rehabilitacijos tikslai, veiksmai ir priemonės“ – „1. Nuteistųjų socialinė rehabilitacija grindžiama nuteistųjų nusikalstamo elgesio rizikos valdymu ir atkuriamojo teisingumo įgyvendinimu. 2. Nuteistųjų socialinės rehabilitacijos tikslai: 1) mažinti nuteistųjų nusikalstamo elgesio riziką; 2) motyvuoti nuteistuosius ir ugdyti jų gebėjimus socialiai reabilituotis, taip pat savo gyvenimo tikslų siekti teisėtais būdais ir priemonėmis; 3) užtikrinti nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą, nukentėjusio asmens ir nuteistojo sutaikinimą. 3. Nuteistųjų socialinės rehabilitacijos veiksmai: 1) nusikalstamo elgesio rizikos vertinimas; 2) kriminogeninių veiksnių nustatymas; 3) priemonių, kuriomis šalinami kintamieji kriminogeniniai veiksniai, nustatymas ir įgyvendinimas. 4. Nuteistųjų socialinės rehabilitacijos metu įgyvendinamos Kalėjimų departamento direktoriaus akredituotos elgesio pataisos programos, taikomos nuteistųjų socialinių įgūdžių lavinimo ir pozityvaus užimtumo priemonės, teikiama pagalba nuteistiesiems sprendžiant asmenines ir socialines problemas, psichologinė pagalba, atliekama individuali ar grupinė psichologinė terapija, taikomos paskatinimo priemonės ir nuobaudos, taip pat kitos priemonės, kurių įgyvendinimas padėtų nuteistiesiems socialiai reabilituotis. 5. Siekiant palankesnės nuteistųjų socialinės rehabilitacijos, pataisos įstaigų ar kardomojo kalinimo vietų specialiuose padaliniuose (pusiaukelės namuose) nuteistieji intensyviai rengiami lygtiniam paleidimui iš pataisos įstaigų. Nuteistiesiems, kuriems Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 51 straipsnio 2 dalyje nurodytu atveju laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė buvo pakeista terminuoto laisvės atėmimo bausme, bet nebuvo pritaikytas lygtinis paleidimas iš pataisos įstaigos, vienerius metus iki terminuoto laisvės atėmimo bausmės pabaigos turi būti taikoma sustiprinta socialinė rehabilitacija (intensyvus rengimas paleidimui iš pataisos įstaigos, taikant sustiprintus socialinės rehabilitacijos veiksmus ir priemones).“

157 straipsnis „Lygtinis paleidimas iš pataisos įstaigų“ – „1. Nuteistieji, kurių nusikalstamo elgesio rizika žema arba kurie padarė akivaizdžią pažangą mažindami savo nusikalstamo elgesio riziką, išskyrus šio straipsnio 2 dalyje nurodytus nuteistuosius, gali būti lygtinai paleisti iš pataisos įstaigos atlikę šią bausmės dalį: 1) vieną trečdalį paskirtos laisvės atėmimo bausmės – nuteisti už dėl neatsargumo padarytus nusikaltimus asmenys, taip pat nepilnamečiai ir kiti nuteistieji, kuriems paskirta bausmė neviršija ketverių metų laisvės atėmimo; 2) pusę paskirtos laisvės atėmimo bausmės – nuteistieji, kuriems paskirta bausmė viršija ketverius metus laisvės atėmimo, bet neviršija dešimt metų laisvės atėmimo; 3) du trečdalius paskirtos laisvės atėmimo bausmės – nuteistieji, kuriems paskirta bausmė viršija dešimt metų laisvės atėmimo, bet neviršija dvidešimt penkerių metų laisvės atėmimo. [...] 5. Nuteistiesiems, iki lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigos pagal šio straipsnio 1–4 dalis neatlikusiems nuobaudos už bausmės atlikimo metu padarytą teisės pažeidimą, lygtinio paleidimo taikymas atidedamas tol, kol bus atlikta nuobauda, ir tris mėnesius po nuobaudos atlikimo.“

6. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAI):

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...]; 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...]“;

10 straipsnis „Administracinių sprendimų priėmimas“ – „4. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos. Jeigu prašymas ar skundas gautas po darbo valandų, poilsio ar šventės dieną, jo gavimo diena laikoma po jos einanti darbo diena. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinis sprendimas negali būti priimtas, viešojo administravimo subjektas šį terminą gali pratęsti ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie tokį termino pratęsimą per 5 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys.[...]“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

7. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama ir – LVAT) 2014-04-09 aprobuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime yra nurodęs:

„Šio teisinio reguliavimo kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad Pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 p.) (2012 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸²²-3206/2012). Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, kurie, be kita ko, atitiktų Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje numatytus reikalavimus (2011 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-2876/2011).“

Tyrimo išvados

8. Atsižvelgiant į Skunde aprašytas aplinkybes, išvados pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

8.1. dėl Pravieniškių PN-AK pareigūnų veiksmų (neveikimo) galimai neorganizuojant nuteistojo socialinės reabilitacijos ir užimtumo;

8.2. dėl Pravieniškių PN-AK pareigūnų veiksmų (neveikimo) nuteistojo neteikiant lygtiniam paleidimui ir neperkeliant jo į kitą sektorių.

Dėl Pravieniškių PN-AK pareigūnų veiksmų (neveikimo) galimai neorganizuojant nuteistojo socialinės reabilitacijos ir užimtumo

9. Skunde Pareiškėjas nurodo, kad buvo perkeltas į 16-ą būrį, kur nuteistieji laikomi drausmės grupės sąlygomis, nors nepriklauso šiai grupei, nevykdoma socialinė reabilitacija ir neleidžiama dirbti.

10. Pastebėtina, kad įkalinimas visada susijęs su tam tikrais praradimais, kurie yra laisvės atėmimo rezultatas. Patekę į įkalinimo įstaigą nuteistieji dažniausiai praranda darbą, gyvenamąją vietą ir dažnai nutraukia šeimyninius ryšius. Dėl šių praradimų laisvės atėmimo metu asmeniui, išėjusiam į laisvę, yra sudėtinga prisitaikyti visuomenėje. Siekiant sušvelninti neigiamą įkalinimo poveikį, bausmių vykdymas yra nukreiptas į jo socialinę reabilitaciją, t. y. į tai, kad atlikęs bausmę nuteistasis savo gyvenimo tikslų siektų teisėtais būdais ir priemonėmis.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pravieniškių PN-AK 16-ame būryje yra apgyvendinami nuteistieji, kurie dėl tam tikrų saugumo, adaptacijos ar kitų problemų negali bausmės atlikti kituose būriuose. Pravieniškių PN-AK administracija nurodė, kad nuteistieji, atliekantys bausmę Antrojo sektoriaus 16-ame būryje, yra apgyvendinti patalpoje pagal priskyrimą grupėms, ir atitinkamai pagal grupes taikomas režimas.

Skundo tyrimo metu nustatyta ir tai, kad Pareiškėjui yra sudarytos sąlygos dalyvauti įvairaus pobūdžio pozityvaus užimtumo veiklose (priemonėse), Resocializacijos skyriaus specialistai ir psichologai teikia individualias konsultacijas, taip pat organizuoja įvairius sportinius turnyrus, skaito paskaitas įvairiomis tematikomis. Iš Seimo kontrolieri pateiktos informacijos nustatyta, kad Pareiškėjas 2022 metais buvo 11-os įvairių renginių, seminarų, užsiėmimų dalyvis.

11. Seimo kontrolierė atkreipia dėmesį, kad pagal nustatytą teisinį reglamentavimą (šios pažymos 5 punktas) laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų socialinę reabilitaciją organizuoja Kalėjimų departamentas, įgyvendina pataisos įstaigų administracijos (nagrinėjamu atveju – Pravieniškių PN-AK), įtraukdamos į šią veiklą valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, organizacijas, asociacijas, religines bendruomenes ir bendrijas, kitus juridinius asmenis ar jų padalinius ir savanorius. Nuteistųjų socialinės reabilitacijos metu įgyvendinamos Kalėjimų departamento direktoriaus akredituotos elgesio pataisos programos, taikomos nuteistųjų socialinių įgūdžių lavinimo ir pozityvaus užimtumo priemonės, teikiama pagalba nuteistiesiems sprendžiant asmenines ir socialines problemas, psichologinė pagalba, atliekama individuali ar grupinė psichologinė terapija, taikomos paskatinimo priemonės ir nuobaudos, taip pat kitos priemonės, kurių įgyvendinimas padėtų nuteistiesiems socialiai reabilituotis.

Pataisos įstaigos administracija ir pareigūnai turi pozityvią pareigą imtis aktyvių veiksmų, siekdami tinkamai įgyvendinti nuteistojo reintegracijos principą: supažindinti atvykusį nuteistąjį su socialinės reabilitacijos galimybėmis, pradėti dialogą su asmeniu apie tai, kokiose programose jis pageidautų dalyvauti ir kurios pozityvaus užimtumo priemonės galėtų turėti teigiamos įtakos jo taisymosi procesui, motyvuoti ir skatinti nuteistąjį savo noru aktyviai naudotis siūlomomis galimybėmis. Atsižvelgdami į pokalbio metu pateiktą nuteistojo valią ir į teisės aktuose nustatytą terminą pataisos įstaigos pareigūnai turi sudaryti nuteistojo individualų socialinės reabilitacijos planą ir šį planą vykdyti. Sudarant planą, turi dalyvauti ir nuteistasis. Individualus socialinės reabilitacijos planas turi būti sudarytas ne vėliau kaip per dešimt darbo dienų nuo nuteistojo atvykimo į pataisos įstaigą. Be to, nuteistasis su individualiu socialinės reabilitacijos planu turi būti supažindinamas pasirašytinai.

12. Nagrinėjamu atveju Pravieniškių PN-AK pateikė duomenis, kad individualus socialinės reabilitacijos planas buvo sudarytas nedelsiant Pareiškėjui atvykus į įstaigą, Pareiškėjas su planu buvo supažindintas pasirašytinai, vėliau planas buvo papildytas numatant papildomas socialinės reabilitacijos priemones, Pareiškėjas su papildymu vėl buvo supažindintas. Įvertinus pateiktą informaciją apie Pareiškėjo lankytus užsiėmimus, darytina išvada, kad pozityvaus užimtumo priemonės jam buvo taikomos ir socialinės reabilitacijos planas yra vykdomas.

Atkreiptinas dėmesys, kad pareiškėjas kreipėsi į Pravieniškių PN-AK administraciją dėl galimybės užsiimti individualia veikla, tačiau prašymas buvo atmestas ne Pravieniškių PN-AK administracijos sprendimu, o Pareiškėjas pats prašė jo prašymo nebenagrinėti, nes paaiškėjo, kad yra pasibaigęs leidimo, leidžiančio užsiimti jo prašoma veikla, galiojimas.

13. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundo dalis dėl Pravieniškių PN-AK pareigūnų veiksmų (neveikimo), neorganizuojant Pareiškėjo socialinės reabilitacijos, yra atmetina.

14. Paminėtina, kad Pareiškėjas kreipėsi į administraciją su prašymu įdarbinti, tačiau prašymas nebuvo tenkintas dėl darbo vietų trūkumo.

Atkreiptinas dėmesys, jog nuteistųjų užimtumo tikslas yra mažinti neigiamą kalnimo įtaką, suteikti galimybę nuteistiesiems įgyti žinių, įgūdžių ir kvalifikacijų, kurios padėtų jiems lengviau integruotis į visuomenę išėjus iš pataisos įstaigos.

BVK 130 straipsnyje numatyta, kad kiekvienas laisvės atėmimo bausmę atliekantis nuteistasis, nedirbantis darbo už pataisos įstaigos arba nuteistųjų darbinę veiklą organizuojančios įstaigos teritorijos ribų, privalo užsiimti pataisos įstaigos pasiūlyta darbine veikla ir taip prisidėti prie jo išlaikymo pataisos įstaigoje sąnaudų sumažinimo.

Pagal BVK 127 straipsnio nuostatas, pataisos įstaiga, organizuodama nuteistųjų užimtumą, privalo siekti, kad visiems darbine veikla galintiems užsiimti nuteistiesiems būtų pasiūlyta įsitraukti, kiek tai įmanoma, į jų įgytą profesiją ar specialybę, turimus darbo įgūdžius, darbo patirtį ar kvalifikaciją atitinkančią veiklą; pataisos įstaiga taip pat yra įpareigota bendradarbiauti su fiziniaisiais ar juridiniais asmenimis, su jais sudaryti sutartis dėl nuteistųjų užimtumo darbine veikla ar kitų leistinų formų veikla pataisos įstaigos teritorijoje ar už jos ribų, konsultuoti nuteistuosius, siekdama padidinti jų motyvaciją savarankiškai įsidarbinti už pataisos įstaigos arba nuteistųjų užimtumą darbine veikla organizuojančios įstaigos teritorijos ribų, ieškoti darbo vietų arba teikti praktinę pagalbą savarankiškai darbo vietų, esančių už pataisos įstaigos arba nuteistųjų užimtumą darbine veikla organizuojančios įstaigos teritorijos ribų, ieškantiems nuteistiesiems, tarpininkauti jiems įsidarbinant.

Įvertinusi šias išdėstytas aplinkybes, Seimo kontrolierė rekomenduoja Pravieniškių PN direktoriui imtis reikiamų veiksmų, kad būtų didinamas nuteistųjų užimtumas ir kuriama daugiau darbo vietų.

Dėl Pravieniškių PN-AK pareigūnų veiksmų (neveikimo) nuteistojo neteikiant lygtiniam paleidimui ir neperkeliant jo į kitą sektorių

15. Pareiškėjas taip pat skundėsi, kad nerengiami dokumentai dėl jo lygtinio paleidimo, o prašymas perkelti į kitą sektorių taip pat buvo atmetas.

16. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2022-08-16 kreipėsi į Pravieniškių PN-AK administraciją, prašydamas pradėti ruošti dokumentus dėl jo lygtinio paleidimo. Pravieniškių PN-AK administracija 2022-08-19 pateikė atsakymą, kuriame išsamiai paaiškino lygtinio paleidimo sąlygas bei nurodė, kad jis negali būti teikiamas lygtiniam paleidimui, nes turi galiojančią drausminę nuobaudą. Pareiškėjui buvo išaiškinta atsakymo apskundimo tvarka.

Pravieniškių PN-AK administracija Seimo kontrolierei pateikė Pareiškėjo 2021-12-06 prašymo dėl perkėlimo iš Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos Antrojo sektoriaus į Trečiąjį sektorių bei 2021-12-14 atsakymo kopijas. Pareiškėjui atsakyme paaiškinama, kad jis nebus perkeltas į Trečiąjį sektorių, nes nėra laisvų vietų, paaiškinta atsakymo apskundimo tvarka.

17. Nagrinėdami pareiškėjų skundus Pravieniškių PN-AK, kaip viešojo administravimo subjektas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis VAI ir viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų. Į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydami visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindami prašymo ar skundo turinį (šios pažymos 6 ir 7 punktai).

Viešojo administravimo įstatyme numatyta, jog priimdami administracinį sprendimą viešojo administravimo subjektai privalo nurodyti teisinį ir faktinį pagrindimus ar kitokias administraciniam sprendimui įtakos turėjusias aplinkybes bei priimto sprendimo motyvus. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos, būtinai nurodydamas administracinio sprendimo apskundimo tvarką (šios pažymos 6 punktas).

18. Įvertinus Pareiškėjui pateiktus Pravieniškių PN-AK atsakymus nustatyta, kad visi atsakymai buvo parengti laikantis teisės aktuose nustatytų terminų, atsakymuose išsamiai išaiškintos prašymuose nurodytos aplinkybės, paaiškinti prašymų neteikti jo lygtiniam paleidimui ir perkelti į kitą sektorių netenkinimo pagrindai ir motyvai, nurodyta atsakymų apskundimo tvarka.

Apibendrinant nustatytas aplinkybes konstatuotina, jog Pravieniškių PN-AK administracija į Pareiškėjo prašymus dėl teikimo lygtiniam paleidimui ir dėl perkėlimo į kitą sektorių atsakė išsamiai ir motyvuotai, vadovaudamasi BVK ir VAĮ nuostatomis ir terminais, todėl Skundo dalis dėl Pravieniškių PN-AK pareigūnų veiksmų (neveikimo) neteikiant nuteistojo lygtiniam paleidimui ir neperkeliant jo į kitą sektorių, atmestina.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAI

19. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundo dalį dėl Pravieniškių PN-AK pareigūnų veiksmų galimai neužtikrinant jo teisės į socialinę reabilitaciją, atmesti.

20. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundo dalį dėl Pravieniškių PN-AK pareigūnų veiksmų neteikiant jo lygtiniam paleidimui ir neperkeliant į kitą sektorių, atmesti.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

21. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos direktoriui rekomenduoja imtis priemonių, kad būtų padidintas darbo vietų skaičius.

Primename, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė